

شناسایی چالش‌های توسعه فعالیت تشکلهای حرفه‌ای حسابداری و ارائه راهکار برای برون‌رفت از وضع موجود

دکتر کاوه مهرانی

دانشیار حسابداری، دانشکده مدیریت، دانشگاه تهران، ایران

دکتر حمیدرضا صالحی^۱

دکتری حسابداری، پردیس بین‌المللی ارس دانشگاه تهران، ایران

(تاریخ دریافت: ۲۴ اسفند ۱۳۹۹؛ تاریخ پذیرش: ۴ مرداد ۱۴۰۰)

هدف: شناسایی چالش‌های توسعه فعالیت تشکلهای حرفه‌ای حسابداری در ایران از نظر صاحب‌نظران و خبرگان حرفه.

روش: در این پژوهش از روش کیفی و رویکرد مبتنی بر تحلیل تم استفاده شد، به این منظور با ۱۴ نفر از صاحب‌نظران و خبرگان حرفه حسابداری مصاحبه نیمه ساختاریافته برگزار و چالش‌های توسعه فعالیت تشکلهای حرفه‌ای حسابداری احصاء گردید و در انتها دیدگاه‌های ذهنی خبرگان در خصوص راهکارهای لازم برای برون‌رفت از وضع موجود ارائه شد که دربرگیرنده تدابیر درون‌سازمانی و تدابیر برون‌سازمانی است.

یافته‌ها: تحلیل داده‌های حاصل از مصاحبه منجر به دستیابی به پنج تم اصلی (کم‌توجهی به حرفه حسابداری، کم‌رنگ شدن اخلاق حرفه‌ای، سایه سنگین دولت بر سر تشکلهای حرفه‌ای، افول تدریجی تشکلهای حرفه‌ای و راهکارهای لازم برای برون‌رفت از وضع موجود) از شانزده تم فرعی گردید. **نتیجه‌گیری:** نتایج حاصل بیانگر این است که حرفه حسابداری و خدمات آن درست به جامعه معرفی نشده، اخلاق حرفه‌ای عموماً رعایت نمی‌گردد، حساب‌خواهی و حساب‌دهی جایگاهی ندارند، دولت بجای نظارت، در امور تشکلهای دخالت می‌نماید، وجود حرفه حسابداری چندان ملموس نیست، حرفه و حاکمیت هر یک باید برای اعتلای حرفه حسابداری تلاش نمایند.

واژه‌های کلیدی: تشکلهای حرفه‌ای، اخلاق حرفه‌ای، پژوهش کیفی، تحلیل تم.

^۱ h.r.salehi@ut.ac.ir

مقدمه

حسابداری به عنوان یک حرفه نقش مهمی در توسعه اقتصادی هر کشوری دارد. به عنوان یک سیستم سنجش و گزارش دهی، این حرفه، هر دو سطح اقتصاد خرد و کلان را پوشش می‌دهد [۱۴]. حرفه حسابداری به عنوان یک جنبه مهم از جامعه به رسمیت شناخته شده است [۲۷]. به گفته هینز^۱ (۱۹۹۸) حسابداری از دل جامعه به وجود آمده و می‌توان گفت که به صورت اجتماعی ساخته شده و این می‌تواند به معنای آن باشد که حسابداری بر جامعه اثر می‌گذارد و تحت تأثیر جامعه است [۱۸].

در چند دهه اخیر و در راستای نهادینه شدن امور حرفه‌ای، انجمن‌هایی با اجتماع گروهی افراد متخصص با دارا بودن اهدافی مشترک در امور مختلف تشکیل شده‌اند [۳]. در این میان با توجه به رشد روزافزون واحدهای اقتصادی، گسترش جدایی مالکیت از مدیریت، ضرورت شفافیت مالی، ارائه اطلاعات مفید، سودمند و به موقع در خصوص عملکرد مالی، جایگاه حرفه حسابداری بیش از پیش به جامعه گوشزد شده است [۱۹]. به تبع این نیاز غیرقابل اجتناب، انجمن‌های حرفه‌ای حسابداری به منظور کمک و یاری به دولت در اعمال نظارت مالی بر واحدهای تولیدی، بازرگانی و خدماتی، همچنین حصول اطمینان از قابل اعتماد بودن صورت‌های مالی واحدهای مذکور در جهت حفظ منافع عمومی، صاحبان سرمایه و دیگر اشخاص ذینفع یکی پس از دیگری در کشورهای مختلف تشکیل و به طور کلی در راستای حفظ منافع اعضای حرفه و جامعه گام‌های اساسی برداشته‌اند. در ایران نیز تلاش‌های زیادی در این زمینه شده است [۷]. به طور کلی حرفه حسابداری در جهان، همانند سایر حرف با تهدیدها و چالش‌های مختلفی روبرو هستند، همانند تفسیر متفاوت از استانداردها، رهنمودها، عدم استقلال حرفه‌ای، عدم رعایت آیین‌نامه‌های حرفه‌ای و اخلاقی، ضعف بنیه مالی، فقدان نیروهای متخصص از نظر کمی و کیفی عدم مسئولیت پاسخگویی سازمان‌ها و بخش‌های دولتی، موضع‌گیری سازمان‌های مختلف در برابر حرفه حسابداری مثل بورس اوراق بهادار، سازمان امور مالیاتی، دیوان محاسبات و غیره [۲]. کشور ما نیز از این قضیه مستثنی نیست و چالش‌ها و تهدیدات احتمالی متعددی، رودرروی تشکلهای حرفه حسابداری قرار دارند. از سوی دیگر رشد روزافزون واحدهای تجاری و پیچیدگی کسب‌وکارها در عصر حاضر، اهمیت نقش حرفه حسابداری را که به شفافیت مالی و تصمیم‌سازی کمک می‌نماید بیش از گذشته به جامعه گوشزد می‌نماید. از این رو تشکلهای حرفه‌ای حسابداری که با اهداف گسترش و اعتلای حرفه، تدوین آئین رفتار حرفه‌ای، معرفی حرفه و خدمات آن به جامعه، خود انتظامی و... تأسیس شده‌اند مؤثرترین نقش را در پیوند بین حرفه و جامعه، عهده‌دار می‌باشند. امروزه جایگاه نه‌چندان مناسب حرفه در جامعه نشان می‌دهد که علیرغم گذشت حدود نیم‌قرن از اعلام موجودیت اولین تشکلهای حرفه‌ای حسابداری و رشد فراوان علاقه‌مندان به تحصیل در این رشته دانشگاهی، تشکلهای حرفه‌ای در دستیابی به اهداف خود چندان موفق نبوده‌اند، حرفه حسابداری آن‌طور که باید، به جامعه معرفی نشده است و حضورشان در جامعه چندان ملموس نیست، از این رو شناسایی چالش‌های توسعه فعالیت تشکلهای حرفه‌ای حسابداری و ارائه راهکارهای لازم

¹ Hines

در کمک به اعتلای حرفه امری ضروری به نظر می‌رسد، این پژوهش درصدد فهم و درک آنست که چالش‌های توسعه فعالیت تشکل‌های حرفه‌ای حسابداری ایران کدامند و از چه عواملی نشأت می‌گیرند؟

ادبیات و چارچوب نظری

در بررسی مفاهیم نظری توجه بر مفاهیمی بوده است که بیشترین درجه اهمیت را داشته اند، از این رو در ابتدا مفاهیم تشکل‌های حسابداری (تشکل‌های علمی و تشکل‌های حرفه‌ای)، حرفه حسابداری، محدود کردن ورود به حرفه حسابداری مورد تبیین قرار می‌گیرند سپس به سئوالات پژوهش پرداخته می‌شود.

الف) تشکل‌های علمی حسابداری شامل، انجمن حسابداری ایران، انجمن حسابرسی ایران، انجمن حسابداری مدیریت ایران، انجمن مالی اسلامی ایران، انجمن مهندسی مالی ایران و انجمن حسابرسی فناوری اطلاعات ایران می‌باشند که از وزارت علوم، تحقیقات و فناوری نسبت به اخذ مجوز تأسیس اقدام نموده‌اند (ویکی‌پدیا). انجمن‌های علمی یکی از مهم‌ترین کانون‌های علمی و تأثیرگذار بر تولید علم و روند فعالیت‌های علمی محسوب می‌شوند [۲۱].

ب) تشکل‌های حرفه‌ای حسابداری شامل، انجمن حسابداران خبره ایران (دارای قدمت ۵۰ ساله)، جامعه حسابداران رسمی ایران، انجمن حسابرسان داخلی ایران و انجمن مدیران مالی حرفه‌ای است که به‌استثنا جامعه حسابداران رسمی ایران که به‌موجب قانون از وزارت امور اقتصادی و دارایی اخذ مجوز نموده، سایر انجمن‌ها از کمیسیون ماده ۱۰ احزاب و جمعیت‌های وزارت کشور نسبت به اخذ مجوز اقدام نموده‌اند. در عمل، حرفه حسابداری شامل دو بخش می‌شود حسابداران آکادمیک و حسابداران بخش اجرایی (حرفه‌ای) [۲۶]. پژوهش حاضر صرفاً محدود به شناسایی چالش‌های توسعه فعالیت تشکل‌های حرفه‌ای حسابداری است و تشکل‌های علمی حسابداری را در برنمی‌گیرد.

حسابداری به‌عنوان یک حرفه

گزارش‌های جامعه‌شناختی سنتی بیان می‌کند که حرفه‌ها، طبقه‌ای مجزا از مشاغل هستند که به‌وسیله ویژگی‌هایشان (مثلاً استفاده از دستورالعمل‌های اخلاقی، خود انتظامی، سیستم‌های آموزشی و اعتبارسنجی) و وابستگی آن‌ها به دانش تخصصی، شناخته می‌شوند [۲۲]. باین‌حال، این رویکرد زمانی دچار مشکل می‌شود که آن دسته از گروه‌های شغلی که به‌طور معمول به‌عنوان مشاغل حرفه‌ای شناخته نمی‌شوند (مثلاً آرایشگران) شروع به اتخاذ ویژگی‌های مشابه با حرفه‌های کلاسیک کنند، این منطبق باعث می‌شود که محققان انتقادی، به بررسی افرادی که نخستین انجمن‌های حسابداری را تشکیل دادند [۱۱] و دلایل آن‌ها برای استفاده از مدل حرفه‌ای بپردازند. به‌طور کلی، بنیان‌گذاران انجمن‌های حسابداری بالاترین اعضای این حوزه شغلی بودند [۲۳]. آن‌ها حسابداری را بخشی از نظام اخلاقی می‌دانستند و به دنبال جداسازی خود از متخصصان «دارای صلاحیت کمتر» بودند. آن‌ها از فرم حرفه‌ای برای ایجاد محدودیت‌هایی برای ورود به حرفه استفاده کردند (استفاده از معیارهایی برای ورود به حرفه؛ این معیارها

باعث ایجاد هم‌رنگی^۱ با سایر نخبگان اجتماعی شد [۲۴] مدل حرفه‌ای در انگلستان برای ورود به حرفه تعیین شده بود).

محدود کردن ورود به حرفه حسابداری

ورود به حرفه حسابداری همواره با برقراری محدودیت‌هایی از سوی انجمن‌های حرفه‌ای همراه بوده است و عمدتاً با هدف حرفه‌ای سازی و ممانعت از ورود افراد فاقد صلاحیت علمی و فنی لازم برای ورود به این حرفه، اعمال شده است. ورود به حرفه بر اساس داشتن مجموعه‌ای مشخص از دانش و مهارت‌های فنی بوده و پیشرفت در حرفه، بر اساس توانایی اعمال این مهارت‌ها برای حل مشکلات مشتریان است. در برخی موارد، وجود شیوه‌های انحصاری مشهود بود، به‌عنوان مثال اغلب انجمن‌های حسابداری اولیه ممنوعیت صریحی در مورد عضویت زنان داشتند که این ممنوعیت با شایستگی‌های بالقوه زنان حسابداری در تضاد بود [۱۷] این موضوع به معنی تعریف «شخص» به‌عنوان مرد در برخی نظام‌های حقوقی بود [۲۰] که دادن وضعیت حرفه‌ای سایر افراد (زنان) را غیرممکن کرد. در سایر موارد، از الزامات اقامتی یا شهروندی برای حذف سایر افراد استفاده شد. این شکل از محرومیت (بومی‌گرایی) [۲۵] منعکس‌کننده رقابت بین حسابداران محلی و اتباع کشورهای دیگر بود. در برخی موارد، بومی‌گرایی تحت حمایت دولت بود و به‌عنوان شکلی از مقاومت در برابر نفوذ امپریالیسم تلقی می‌شد [۱۵].

جهانی‌شدن حرفه حسابداری

در دوران انقلاب صنعتی که سرمایه از کشورهای امپریالیستی به سوی مستعمره‌ها در حرکت بود، حسابداران یا مهارت‌های حسابداری نیز با آن‌ها حرکت کردند [۲۴]. جریان جهانی سرمایه در طول قرن بیستم از انگلستان به ایالات‌متحده تغییر کرد و منجر به تغییر نفوذ سلطه شد. ریچاردسون و مک‌دونالد^۲ [۲۵] معتقدند که مهم‌ترین صادرات انگلستان، در واقع ایده حسابداری به‌عنوان یک حرفه است (صرف‌نظر از نحوه نمود این ایده در زمینه‌های خاص). این ایده سابقه‌ای طولانی دارد. با این حال، مشخص نیست که آیا هنوز هم این مدل شیوه غالب انجمن‌های حرفه‌ای است یا خیر.

پرسش‌های پژوهش

- چالش‌های توسعه فعالیت تشکل‌های حرفه‌ای حسابداری ایران کدامند؟
- چالش‌های توسعه فعالیت تشکل‌های حرفه‌ای حسابداری ایران از چه عواملی نشات می‌گیرند؟

مروری بر پیشینه پژوهش

بشارتی (۱۳۸۹)، بشارتی در مقاله‌ای، چالش‌های پیش روی حسابداران رسمی را به دو بخش چالش‌های درونی و چالش‌های بیرونی تقسیم نموده است [۲]. وادی زاده (۱۳۹۰) نبود بستر لازم برای پیاده‌سازی استانداردهای بین‌المللی حسابداری، تفسیرهای گوناگون از استانداردهای داخلی و نداشتن امنیت شغلی که استقلال حسابرسان را زیر سؤال می‌برد از مهم‌ترین چالش‌های این حرفه مطرح نموده است [۸].

¹ homophily

² Richardson & MacDonald

غلامزاده (۱۳۸۷) در مقاله‌ای چالش‌های حرفه حسابرسی در ایران را شامل، چالش‌های درونی و چالش‌های بیرونی تقسیم‌بندی نموده است و چالش‌هایی از قبیل آئین رفتار حرفه‌ای، کیفیت حسابرسی، آموزش، عدم ثبات درآمد و... را بعنوان چالش‌های درونی و به مواردی از قبیل عدم استقلال، استاندارد گذاری سیاسی، فرهنگ سازی اندک و عدم آشنایی با خدمات حسابرسی و... بعنوان چالش‌های بیرونی اشاره نموده است [۵]. فخاری و امیری (۱۳۹۹) عنوان داشته‌اند که چالش‌هایی از قبیل خرید اظهار نظر حسابرس که هنوز علل آن مشخص نشده است، باعث ایجاد پیامدهای نامطلوبی بر بازار سرمایه شده است [۶].

ایوانز و همکاران^۱ (۲۰۱۲) چالش‌هایی از قبیل تیره‌تر شدن مرزهای بین آموزش و تجربه حرفه‌ای، جهانی‌شدن و ورود اعضای تشکل‌های حرفه‌ای معتبر دنیا به استرالیا و رقابت حسابداران محلی با حرفه‌ای‌های بین‌المللی در کسب سهمی از بازار، تغییر اساسی شیوه تبدیل حسابدار حرفه‌ای شدن از مدل سنتی بریتانیایی محور به مدل آمریکایی محور که دانشگاه‌ها با چالش کادر آموزشی برای تربیت داوطلبان ورود به دانشگاه‌ها مواجه شده‌اند را عنوان نموده‌اند [۱۵].

کاتاس^۲ و دیگران (۲۰۲۰) در مقاله‌ای تحت عنوان ترسیم مسیر توسعه حرفه حسابداری مصر مطرح نموده‌اند که با تصویب قانون مالیات بر درآمد تقاضای زیادی برای حسابداران حرفه‌ای به وجود آمد و بازار کار حرفه‌ای مصر تا قبل از تصویب قانون انجام حسابداری ۱۳۳ در سال ۱۹۵۱ کلاً در اختیار حسابداران حرفه‌ای انگلیسی بود و صورت‌های مالی شرکت‌های خارجی بر مبنای استانداردهای حسابداری کشور خودشان تنظیم می‌شد. تصویب این قانون به نماد قدرت و سیاست دولت در تشکل دهی پروژه ملی حرفه‌ای سازی حسابداری مصر تبدیل شد در سال ۲۰۰۴ اصلاحاتی در قانون انجام حسابداری ۱۳۳ صورت پذیرفت که اولاً منجر به تشکیل هیئت نظارت بر کار حرفه شد و دوماً برگزاری آزمون‌های اجباری و تجربه عملی برای صدور مجوز حسابدار حرفه‌ای را الزامی کرد و شرایط عضویت حرفه به جهت برقراری تعامل با دنیا بروز رسانی شد [۱۶].

زین‌الدین^۳ و دیگران (۲۰۱۶) در پژوهشی تحت عنوان چالش‌های پیش روی حسابداران مدیریت در قرن بیست و یکم با ذکر این که حرفه حسابداری مدیریت به دلیل عوامل محیطی و سازمانی در حال تحول است. هر دو عامل محیطی یعنی نیروهای خارج از سازمان از قبیل جهانی‌شدن، رقابت و فن‌آوری و... و عوامل سازمانی از جمله سبک مدیریت جدید، فعالیت‌های مشتری مدار و تغییر الگوی کار را تأثیرگذار بر سازمان و عامل تغییر آن ذکر نموده و آن‌ها را به‌عنوان اصلی‌ترین علل به وجود آمدن چالش‌های پیش روی حسابداران مدیریت در قرن بیست و یکم شناسایی و معرفی نموده‌اند [۲۸].

¹ Evans

² Ghattas

³ Zainuddin

دائودا و دیگران^۱ (۲۰۱۵) به مطالعه چالش‌های حرفه حسابداری در نیجریه پرداخته‌اند. آن‌ها از وضعیت اقتصادی، آموزش حسابداری، اعضای حرفه و بازار سهام به‌عنوان تهدیدات آینده حرفه حسابداری و همچنین از سیاست و فساد، نظام حقوقی و مالیاتی، رشوه و فساد و متفاوت بودن استانداردها، به‌عنوان چالش‌های حرفه نام می‌برند و نتیجه می‌گیرند که این تهدیدات و چالش‌ها می‌تواند مانعی در توسعه حرفه باشد [۱۲].

ایزیسلا و ایکانیکس^۲ (۲۰۱۴) در پژوهشی پیرامون تغییرات و چالش‌های پیش روی حرفه حسابرسی در لیتوانی عنوان نمودند که حرفه حسابرسی در لیتوانی با چالش‌هایی از قبیل قضاوت حرفه‌ای، درک عوامل اصلی خطر حسابرسی، نقش حسابرسی و اعتبار دهی، تضاد منافع، استراتژی صاحب‌کاران مبنی بر به حداقل رساندن هزینه حسابرسی و حسابرسان جدیدی که وارد حرفه می‌شوند، مواجه می‌باشد [۹].

گیلیس^۳ (۲۰۱۴) در پژوهشی با عنوان چالش‌های پیش روی حرفه حسابداری در چین عنوان نموده است که چهار موسسه بزرگ حسابرسی^۴، اقتباس تمام و کمال استانداردهای حسابداری و حسابرسی خارجی بدون توجه به شرایط فرهنگی و تجاری بومی، رسوایی‌های حسابداری و حسابرسی، نقش فرهنگ در مدیریت مؤسسات حسابرسی، تبدیل مدل شراکتی معمول در دنیای غرب به مدل مدیریت پدرسالاری موجود در آسیا از چالش‌های حرفه حسابداری در چین می‌باشند [۱۷].

روش پژوهش

جریان اصلی تحقیقات حسابداری از پارادایم اثبات‌گرایی پیروی می‌کند و برخی از محققان نیز بدنبال تغییر رویکرد تحقیقات، از پارادایم تفسیری استفاده کرده‌اند. پارادایم اثباتی حسابداری بدنبال کشف قوانین علی و پیش‌بینی پدیده‌ها می‌باشد در حالی که پارادایم تفسیری بیشتر بدنبال فهم و درک ساخت و سازهای اجتماعی از منظر کنشگران اجتماعی است [۴]. ودراین پژوهش از پارادایم تفسیری استفاده شده است. برای پاسخ به پرسش‌های اصلی پژوهش از روش کیفی و تکنیک تحلیل مضمون (تم) استفاده شده است. پژوهشگر در تحلیل مضمون (تم) مباحث مهم مطرح‌شده در متن را استخراج می‌کند. فرآیند تحلیل مضمون شامل یک رفت‌وبرگشت مستمر بین مجموعه داده‌ها و خلاصه‌های کدگذاری شده و تحلیل داده‌هایی است که به وجود می‌آیند [۱]. روش جمع‌آوری داده‌ها در پژوهش حاضر که در سالهای ۱۳۹۷ الی ۱۳۹۸ انجام شد، مصاحبه نیمه ساختاریافته بود و تا زمان کسب اطمینان از اشباع داده‌ها و عدم اضافه شدن تم جدیدی، مصاحبه‌ها ادامه یافت. مشارکت‌کنندگان در تحقیق حاضر، تعداد چهارده نفر از خبرگان حرفه حسابداری در تهران بودند، که با استفاده از روش نمونه‌گیری نظری (نمونه‌گیری هدفمند) و با تکنیک ارجاع گلوله برفی انتخاب گردیدند. جهت اطمینان از روایی پژوهش مبانی نظری موجود بررسی شد و پرسش‌های پژوهش بر اساس الگوهای آن‌ها طراحی گردید. در انتخاب مصاحبه

¹ Dauda

² Aizsila & Ikaunieks

³ Gillis

⁴ Big four

شوندگان و خبرگی آنان مشورت‌های لازم انجام شد، مصاحبه‌ها ضبط و با دقت وافر به متن تبدیل گردید. با کدگذاری داده‌ها از تکرار کافی و اشباع آن‌ها اطمینان حاصل شد. همچنین از نظرات اصلاحی دو نفر از خبرگان در مورد محتوای تم‌ها جهت افزایش اعتبار یافته‌های پژوهش بهره‌برده شد. مصاحبه‌های انجام‌شده نیز به روش نظام‌مندی که براون و کلارک^۱ (۲۰۰۶) توسعه داده‌اند، مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

جدول ۱. ویژگی‌های و سوابق مصاحبه‌شوندگان

کد	مدرک تحصیلی	سن	سوابق حرفه‌ای
۱	کارشناسی ارشد	۶۶	دبیر کل جامعه حسابداران رسمی، عضو هیئت عامل سازمان حسابرسی، از مؤسسين انجمن مدیران مالی حرفه‌ای و انجمن حسابرسین داخلی، مدیر و شریک موسسه حسابرسی، بیش از سه دهه فعالیت آموزشی و حرفه‌ای
۲	دکتری	۶۰	نایب‌رئیس شورای عالی جامعه حسابداران رسمی، بیش از سه دهه فعالیت حرفه‌ای مالی و حسابداری
۳	کارشناسی ارشد	۷۹	ریاست شورای عالی انجمن حسابداران خبره، از مشاهیر حسابداری، مدیر و شریک موسسه حسابرسی، بیش از سه دهه فعالیت حرفه‌ای
۴	کارشناسی ارشد	۶۸	عضو شورای عالی انجمن حسابداران خبره، مدیر فنی سازمان حسابرسی، مدیر و شریک موسسه حسابرسی، بیش از سه دهه فعالیت حرفه‌ای مالی و حسابداری
۵	دکتری	۴۳	دبیر کل انجمن حسابداران خبره ایران، بیش از دو دهه فعالیت حرفه‌ای
۶	کارشناسی ارشد	۴۲	دبیر کل انجمن حسابرسان داخلی ایران، حدود دو دهه فعالیت حرفه‌ای عمدتاً در حسابرسی داخلی
۷	دکتری	۳۷	دبیر کل انجمن مدیران مالی حرفه‌ای ایران، بیش از دو دهه فعالیت حرفه‌ای
۸	کارشناسی ارشد	۶۵	مدیرعامل سازمان حسابرسی، بیش از سه دهه فعالیت حرفه‌ای
۹	دکتری	۵۳	عضو هیئت‌علمی دانشگاه، مدیرعامل شرکت بورس، از مؤسسين انجمن مدیران مالی حرفه‌ای و انجمن حسابرسان داخلی، بیش از سه دهه فعالیت آموزشی و حرفه‌ای

^۱ Braun & Clarke

کد	مدرک تحصیلی	سن	سوابق حرفه‌ای
۱۰	کارشناسی ارشد	۷۸	مدیر فنی سازمان حسابرسی، بیش از سه دهه فعالیت حرفه‌ای
۱۱	کارشناسی ارشد	۵۳	عضو هیئت عامل سازمان حسابرسی، معاون فنی سازمان حسابرسی، مدیر فنی سازمان حسابرسی، مدرس دانشگاه، بیش از سه دهه فعالیت حرفه‌ای و آموزشی
۱۲	کارشناسی ارشد	۵۵	عضو هیئت عامل سازمان حسابرسی، مدیر فنی سازمان حسابرسی، مدرس دانشگاه، بیش از سه دهه فعالیت حرفه‌ای و آموزشی
۱۳	کارشناسی ارشد	۷۴	رئیس شورای عالی انجمن حسابداران خبره، عضو هیئت تشخیص صلاحیت حسابداران رسمی، بیش از سه دهه فعالیت حرفه‌ای
۱۴	دکتری	۵۳	عضو هیئت علمی دانشگاه، مدیر و شریک موسسه حسابرسی، بیش از سه دهه فعالیت آموزشی و حرفه‌ای

مراحل تجزیه و تحلیل داده‌ها با روش تحلیل تم

فراگرد تحلیل تم زمانی آغاز می‌شود که تحلیلگر الگوهای معنایی و موضوعاتی که جذابیت بالقوه دارند را مورد نظر قرار می‌دهد [۱۳]. برای تحلیل داده‌ها از مراحل شش‌گانه تحلیل تم با رویکردی که کلارک و براون (۲۰۰۶) ارائه داده‌اند (آشنایی با داده‌ها، ایجاد کدهای اولیه، جستجوی کدهای گزینشی، شکل‌گیری تم‌های فرعی، تعریف و نام‌گذاری تم‌های اصلی و تولید گزارش) استفاده شده است.

یافته‌های تحقیق

پس از انجام مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته با خبرگان حرفه حسابداری، تمام کدهای موجود در مصاحبه‌ها که به نظر محققین با موضوع تحقیق ارتباط مستقیمی دارند استخراج شدند. فرآیند تحلیل تم انجام شد و نهایتاً محققان به پنج تم اصلی دست یافتند که به‌عنوان مثال به تم اصلی، "کم‌رنگ شدن اخلاق حرفه‌ای" می‌توان اشاره نمود که از چالش‌های مهمی محسوب می‌شود و حرفه حسابداری درگیر آن شده است. تم‌های اصلی تحقیق در واقع چهار چالش عمده (و یک تم اصلی ارائه راهکار) در ذهن خبرگان حرفه حسابداری می‌باشد که در مصاحبه با این صاحب‌نظران به دست آمده است. در جدول شماره ۳ تحلیل تم همراه با کدهای مربوط به هر تم آمده است.

جدول ۲. تم‌های شناسایی شده

تم اصلی	تم فرعی	کدها
کم‌توجهی به حرفه	عدم اطلاع و آگاهی کامل حاکمیت از مفید بودن حرفه	I0102 - I0106- I0506 -I0606- I0607-I0611- I0615 - I0702 - I0703 - I0806 - I0814- I1403 - I1303- - I0628
	نبود باور عمومی به حرفه	I0307- I0308- - I0816- I1108- I1408
	عدم توجه کافی و بهای لازم به حرفه	I0201- I0301- - I1109- I1302- I1121- I0508- I0904- I1304- I1404- I0801- I0509- I0612- I0613- I0903- I0305- I0513- I0909
	تبدیل حسابداری به یک رشته محض دانشگاهی	I0504- I0506- - I0701- I1006- I1409
	کوچک بودن حرفه حسابداری	I0403- I0811- I0511 - I1302- I0807- I0808-I0909
کم‌رنگ شدن اخلاق حرفه‌ای	تخریب جایگاه قانونی حرفه	I0304- I1002- I1005 - I0202- I0509
	بیرون راندن حسابرس خوب توسط حسابرس بد	I0302- I0604- I0812 - I0803- I0804
سایه سنگین دولت بر سر تشکل‌های حرفه‌ای	اعمال حاکمیت وزارت کشور	I0501- I0503- I1402
	اعمال حاکمیت وزارت امور اقتصادی و دارایی	I0503- I0108- I0401- I1401
افول تدریجی تشکل‌های حرفه‌ای	عدم فعالیت اثربخش اغلب تشکل‌های حرفه‌ای	I0601- I0206- I0208- I0608- I0602- I0209- I1122- I1409- I1209
	عدم خبرگی اکثر اعضای تشکل‌ها (به جز جامعه حسابداران رسمی)	I0322- I0615- I1124- I0603- I0701- I1411- I1124- I1209- I0104- I0404-
	عدم وجود تعامل سازنده و کافی بین اعضاء تشکل‌ها	I0202- I0209- I0211- I0903- I1120- I0609- I0602
	فقدان حساب‌خواهی	I0103- I0809 - I1107- I1111 - I1112- I1405- I0810- I1310

I0110- I0809 - I1108- I1407- I1311	فقدان حساب دهی	
I0404- I0515- I0616- I0514- I0619- I0705- I0704- I0623- I0817- I0908- I0909- I0217- I0311- I1117- I1310- I1206- I1210- I0902- I0906- I1308- I1306- I0526- I0409- I0316- I0321- I1111- I0312- I0616- I0617- I0619- I0620- I0621- I0704- I1205- I0817- I0910- I1117- I1305- I1408- I1407	تدابیر درون سازمانی (مجموعه اقداماتی که باید توسط تشکل‌ها انجام شود)	راهکارهای برون‌رفت از وضعیت موجود
-I0306- I0109- I0110- I0313- I0212 -I0402- I0405- I0407- I0408- I0409 - I0410- I0512- I0505 -I0513- I0514 -I0515- I0621- I0622 -I0626- I0821- I0818- I0823- I0824- I0911- I0912- I0913 -I1004- I1118 - I1119- I1123- I1208 -I1210- I1308- I1312	تدابیر برون سازمانی (مجموعه اقداماتی که باید توسط حاکمیت انجام شود)	

کدهای استخراج‌شده یا مستقیماً در صحبت‌های مصاحبه‌شوندگان بیان‌شده بود و یا کدهای تلویحی بودند که توسط پژوهشگر از متن مصاحبه‌ها استخراج گردیدند. در تحقیق حاضر نیز مرحله اول از فرایند کدگذاری اولیه به‌دقت انجام شد، که نهایتاً در مجموع ۴۷۵ کد از متن مصاحبه‌ها استخراج و شناسایی گردید؛ و تعداد ۱۵۰ کد گزینشی و همچنین شانزده تم فرعی و درنهایت محققان به پنج تم اصلی (چهار تم چالش‌ها و یک تم ارائه راهکار) دست یافتند که در ادامه هر یک از این تم‌ها توضیح داده خواهد شد.

کم‌توجهی به حرفه حسابداری: این تم از تم‌های فرعی، عدم اطلاع و آگاهی کامل حاکمیت از مفید بودن حرفه حسابداری، نبود باور عمومی به حرفه حسابداری، عدم توجه و بهای لازم به حرفه، تبدیل حسابداری به یک رشته محض دانشگاهی و کوچک بودن حرفه حسابداری به‌دست‌آمده است. تحلیل داده‌ها نشان می‌دهد که کم‌توجهی به حرفه حسابداری اصلی‌ترین چالش‌های توسعه فعالیت تشکل‌های حرفه‌ای حسابداری است و هرچه به حرفه توجه و اهتمام بیشتری شود نقش و رسالت آن در جامعه پررنگ‌تر و میزان اعتماد بخشی به جامعه بیشتر خواهد شد و بالعکس. در این میان نقش حاکمیت به‌عنوان طراح و مجری استراتژی‌های بلندمدت، به‌مراتب پررنگ‌تر از سایر بخش‌ها می‌باشد. حرفه حسابداری را دولت‌ها خوب نمی‌شناسند و ارزش و اعتباری که باید برای حرفه داشته باشند، ندارند. مثلاً در قانون مالیاتی سال ۱۳۶۶ ایران، واژه حسابدار به‌کلی مسکوت مانده است. تا سال ۱۳۸۰، حسابدار قسم‌خورده‌ای که بتواند

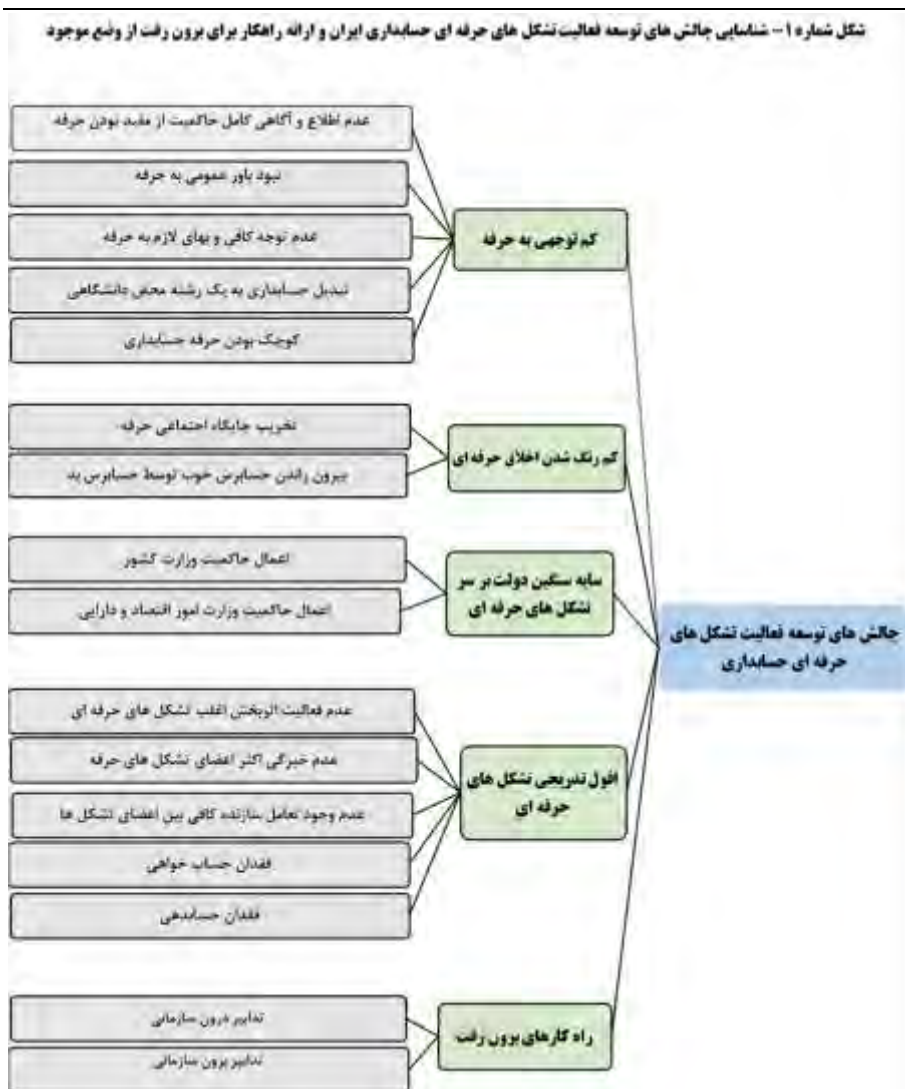
نیازهای دولت و یا بخش خصوصی را برطرف کند وجود نداشت، دولت‌ها اصلاً توجهی به خدمات حرفه‌ای حسابداری نداشتند، در ایران هیچ‌وقت به تشکل‌های حرفه‌ای بهای لازم داده نشده و در مواردی هم که توجهی شده ناشی از الزام قانونی بوده است، در کشوری که اقتصاد دولتی حاکم باشد اصلاً بازاری وجود ندارد و به تبع آن نیازی به حسابداری احساس نمی‌شود. حسابداری حرفه‌ای می‌تواند در مدیریت هزینه، تصمیم‌گیری، سنجش عملکرد به مؤسسات کمک کند ولی در اقتصاد دولتی این مباحث اصلاً جایگاهی ندارد، مدیران در تصمیم‌گیری‌ها، نیازی به کمک حسابداران احساس نمی‌کنند و شرکت‌ها هم نیازی به جذب حسابدار خیلی حرفه‌ای ندارند. امروزه در کشور ما، حسابداری صرفاً به یک رشته دانشگاهی تبدیل شده است و داشتن یک مدرک دانشگاهی برای ورود به حرفه و بازار کار کافی است در حالی که در اکثر کشورهای دنیا داشتن گواهینامه حرفه‌ای از شرایط ورود به بازار کار می‌باشد.

کم‌رنگ شدن اخلاق حرفه‌ای: به استناد تم‌های فرعی به‌دست‌آمده در حین مصاحبه، رفتارهای خلاف اخلاق حرفه‌ای بعضی حسابداران در سال‌های اخیر منجر به وارد شدن آسیب‌های جدی به اعتبار حرفه و وجه عمومی آن شده است. تحلیل داده‌های به‌دست‌آمده از مصاحبه‌ها نشان داد که اعضای انجمن‌های حرفه‌ای اعم از حسابداران، مدیران مالی، حساب‌رسان با توجه به وضعیت نابسامان اقتصادی کشور، در کسب درآمد و گذران زندگی (زندگی مناسبی) چالش‌های بسیاری دارند و روحیه کاسب‌کارانه برخی از اعضا، منجر به تابعیت تام و تمام از روند فساد و ناهنجاری حاکم بر کشور شده است، در نتیجه به حاشیه راندن اعضا خوب و بااخلاق حرفه‌ای توسط بی‌اخلاق‌ها شده است، بعضی افراد یا موسسات حرفه‌ای عضو جامعه حسابداران رسمی که پایبند به اخلاق هستند، چندان کارهای حسابرسی زیادی به ایشان سپرده نمی‌شود، در نتیجه استقلالی برای این حرفه باقی نمانده و جایگاهش تخریب شده و اعتبار آن از دست‌رفته است.

سایه سنگین دولت بر سر تشکل‌های حرفه‌ای: این تم از دو تم فرعی اعمال حاکمیت وزارت کشور و اعمال حاکمیت وزارت امور اقتصادی و دارایی به‌دست‌آمده است. تحلیل داده‌ها نشان داد که پدیده نظارت بر تشکل‌های حرفه‌ای در کشور کم‌رنگ‌تر بوده و دولت در بسیاری از امور تشکل‌های حرفه‌ای به اسم نظارت، دخالت می‌نماید. وزارت کشور تشکل‌های حرفه‌ای حسابداری را به‌عنوان یک تشکل صنفی به رسمیت می‌شناسد و به تبع آن، تشکل‌های حرفه‌ای حسابداری کشور به‌جز جامعه حسابداران رسمی از کمیسیون ماده ۱۰ قانون فعالیت احزاب و جمعیت‌ها مصوب ۱۳۶۱/۰۳/۳۰ هیئت دولت مجوز لازم اخذ و تأسیس شده‌اند. مشکل اساسی این است که در ایران عرف است که اگر در موردی خاصی به یک نهاد اختیاری قانونی داده شود، آن نهاد مرتب دنبال افزایش حیطه اختیارات خود و دخالت در امور فراتر از اختیار خود می‌باشد و در کارهای جزئی تشکل‌های حرفه‌ای دخالت می‌کند. مثلاً سال ۱۳۹۳ اساسنامه انجمن حسابداران خبره اصلاح و در ماده ۸ اساسنامه گفته شده که مانند سایر انجمن‌های حرفه‌ای دنیا، انجمن حسابداران خبره نیز دوره‌های آموزشی تخصصی برگزار و گواهینامه حرفه‌ای آن دوره را به اعضا اعطاء نماید. اعضای عادی که به عضویت انجمن حسابداران خبره درمی‌آیند پس از چند سال فعالیت و موفقیت در آزمون، مثلاً در زمینه حسابداری مدیریت، ایشان به‌عنوان عضو خبره شناسایی و به جامعه

معرفی می‌گردد یا مثلاً در زمینه حسابرسی داخلی به‌عنوان عضو خبره شناسایی گردد، در اصلاحیه، عنوان چهارپا پنج دوره آموزشی آورده شده بود و وزارت کشور به دلیل همان دید غیرتخصصی عنوان نموده بود که چون در عنوان انجمن، واژه حسابداران خبره قیدشده بنابراین اجازه صدور گواهینامه حسابرسی داخلی به انجمن حسابداران خبره، داده نمی‌شود. وزارت امور اقتصادی و دارایی به‌عنوان نهاد بالادستی جامعه حسابداران رسمی محسوب می‌شود به‌طوری‌که احکام اعضای هیئت تشخیص صلاحیت حسابداران رسمی توسط وزیر امور اقتصادی و دارایی صادرشده (البته بخش عمده‌ای را انتخاب می‌کند)، اصلاحات اساسنامه جامعه را بایستی وزارت اقتصاد بپذیرد، سیاست‌گذاری و تدوین استانداردهای حسابداری توسط سازمان حسابرسی که رئیس آن یا حکم مستقیم وزیر منصوب می‌شود صورت می‌پذیرد، به مدیران دولتی و ذی‌حسابی‌ها بدون انجام آزمون و با رعایت تشریفات خاصی پروانه حسابدار رسمی اعطا می‌کند، این عوامل باعث شده جامعه حسابداران رسمی به‌عنوان یکی از سازمان‌های تابعه وزارت اقتصاد به فعالیت خودش ادامه دهد.

افول تدریجی تشکلهای حرفه‌ای: این تم از تم‌های فرعی عدم فعالیت اثربخش اغلب تشکلهای حرفه‌ای، عدم خبرگی اکثر اعضای تشکلهای، عدم وجود تعامل سازنده و کافی بین اعضای حرفه، عدم وجود حساب‌خواهی و حساب‌دهی احصاء شده است. تحلیل داده‌ها نشان می‌دهد که تشکلهای حرفه‌ای با توجه به نداشتن نقش مؤثر اکثر اعضا و عدم آگاهی آنان نسبت به اهداف و رسالت تشکل، صرفاً با دریافت کارت عضویت و سپس رهاسازی تشکل، دچار بی‌فرهنگی حرفه‌ای شده‌اند، به‌طوری‌که از ۳,۰۰۰ عضو انجمن حسابرسان داخلی فقط حدود ۵۰۰ نفر حق عضویت سالانه‌ی خود را می‌پردازند و درگیر چالشی خودساخته می‌باشند. اکثریت این افراد صلاحیت فنی لازم در رابطه با گواهینامه حرفه‌ای که اخذ نموده‌اند را ندارند. در تفکر خبرگان حرفه همچنین اکثریت اعضای تشکلهای (به‌جز جامعه حسابداران رسمی) خبره نیستند فقط شرایط عضو شدن را داشته‌اند و صلاحیت فنی لازم در رابطه با گواهینامه حرفه‌ای که اخذ نموده‌اند را ندارند. تحلیل داده‌ها همچنین بیانگر عدم وجود تفاهم سازنده، عدم وجود همفکری و همدلی لازم، غرور کاذب و حس خودبرتربینی برخی مؤسسين و اعضا، عدم شفافیت و درک صحیح تشکل از نیازهای اعضا، عدم وجود فرهنگ تشکل‌گرایی و نبود روحیه کار تیمی بین اعضا و مؤسسين می‌باشد. از مصادیق دیگری که منجر به افول حرفه حسابداری شده است فقدان حساب‌خواهی و حساب‌دهی در کشور است در نظام مالی کشور، شفافیت مالی، سیستم‌های ارزیابی عملکرد، اخذ تصمیم بر مبنای اطلاعات مالی جایگاهی ندارد و حساب‌خواهی و حساب‌دهی تنها مختص تریبون‌هاست و تنها یک ژست اداری است. وقتی پاسخ‌خواهی وجود نداشته باشد، پاسخگویی اساساً بی‌معنی است و موضوعیتی ندارد، این‌که چرا پاسخ‌خواهی واقعی در جامعه وجود ندارد اساساً به این دلیل است که اگر از کسی پاسخ‌خواهی شود دیگران نیز از او (پاسخ خواه) پاسخ‌خواهی می‌نمایند.

: چهار تم اصلی فوق که از چهارده تم فرعی حاصل شده‌اند دیدگاه ذهنی صاحب‌نظران و خبرگان حرفه در خصوص چالش‌هایی است که تشکل‌های حرفه‌ای حسابداری با آن مواجه می‌باشند. تم اصلی پنجم تحت عنوان برون رفت از وضعیت موجود که از داده‌ها به دست آمده در واقع دیدگاه ذهنی خبرگان در خصوص راه‌های رهایی تشکل‌ها از بند چالش‌هایی است که با آن مواجه می‌باشند. این تم از تم‌های فرعی راهکارهای درون سازمانی و راهکارهای برون سازمانی احصاء شده است. تحلیل داده‌های حاصل از مصاحبه نشان داد که تشکل‌های حرفه‌ای حسابداری دارای چالش‌ها و یا موانع توسعه متعددی می‌باشند که مانع از دستیابی تشکل‌ها به اهداف حرفه‌ای، کمک به شفافیت مالی، جلب اعتماد عمومی، تنوع‌بخشی به

خدمات، معرفی اثربخش حرفه به جامعه و افزایش ضریب استفاده از خدمات حرفه‌ای شده‌اند، از این رو دولت، مجلس و سایر دست‌اندرکاران حرفه و ذینفعان، چنانچه به اهمیت و نقش حرفه حسابداری قائل می‌باشند، قابلیت‌ها و مزایای آن را باور نموده‌اند بایستی برای گذر از وضعیت موجود چاره‌اندیشی نمایند. خبرگان حرفه راهکارهای ذیل را برای برون‌رفت از وضعیت موجود ارائه داده‌اند:

الف) راهکارهای اجرائی توسط تشکلهای و اعضای آن

۱. پایبندی به اخلاق حرفه‌ای، واقف بودن اعضای حرفه به قدر و منزلت خود و اینکه حرفه‌ای که اعتماد ساز است خود باید معتمد و قابل‌اتکا باشد.
۲. تنوع‌بخشی به خدمات، فرهنگ‌سازی و آگاهی عمومی در استفاده از خدمات حرفه حسابداری به‌طور مستمر از طریق رسانه‌ها و جراید بخصوص صداوسیما.
۳. الگوبرداری از کشورهای پیشرو در خصوص حرفه‌ای سازی حسابداری
۴. حرکت به سمت جایگزینی گواهینامه‌های حرفه‌ای با تحصیلات تکمیلی.
۵. معرفی، گسترش و جا انداختن مدارک حرفه‌ای تخصصی حسابداری از قبیل حسابدار مالی خبره، حسابدار مدیریت خبره، حسابرس داخلی خبره، مدیر مالی خبره، ارزیاب مالی خبره (بجای ارزیابان کارشناس رسمی دادگستری برای ارزیابی سهام) و اعطای آن به متقاضیان پس از احراز مهارت‌ها و دانش لازم به‌طوری که حسابداران مدیریت سازمان‌ها، مدیران مالی شرکت‌های بورسی و حسابرسان داخلی شرکت‌های بزرگ از بین دارندگان گواهینامه‌های حرفه‌ای ذکر شده انتخاب شوند مشروط به این که معرف این افراد، کیفیت کارشان باشد.
۶. ترویج فرهنگ تشکل‌گرایی و تقویت روحیه کار تیمی
۷. راه‌اندازی بخش تحقیق و توسعه در تشکلهای حرفه‌ای
۸. تلاش در جهت تقدیم حسابدارانی شایسته‌تر، قابل‌احترام‌تر و قابل‌اطمینان‌تر به جامعه
۹. برقراری ارتباط و تعامل با دانشگاه و ارائه پیشنهاد به وزارت علوم تحقیقات و فناوری در خصوص بازنگری در سرفصل دروس دوره کاردانی و کارشناسی حسابداری با محوریت گنجانیدن دروس کاربردی و مهارت‌های حرفه‌ای
۱۰. برگزاری مستمر برنامه‌هایی برای معرفی صنایع بخصوص از قبیل بانکداری، بیمه، نفت و پتروشیمی، کشاورزی و... برای افزایش آگاهی اعضای تشکلهای
۱۱. اجتناب (حسابداران رسمی) از گزارش‌های بی‌پایه و اساس و بعضاً غیرواقعی، به‌منظور جلوگیری از انتساب بی‌شرافتی به اعضای حرفه
۱۲. داشتن استراتژی و نگاه بلندمدت به حرفه
۱۳. برقراری رابطه تعاملی مناسب با مراجع رسمی، مراکز علمی، انجمن‌های حرفه‌ای داخل و خارج از کشور

ب) راهکارهای اجرائی توسط حاکمیت (دولت، مجلس و سایر دست‌اندرکاران)

۱. به رسمیت شناختن حق قضاوت حرفه‌ای حسابداران

۲. تغییر نگاه صنفی حاکمیت به تشکل‌های حرفه‌ای، چراکه وزارت کشور به حرفه حسابداری، به‌عنوان یک تشکل صنفی می‌نگرد درحالی‌که بین حرفه حسابداری و تشکل‌های صنفی، تفاوت ماهوی وجود دارد.
۳. تغییر نوع نگاه دانشگاهی محض به حسابداری و پذیرش آن به‌عنوان یک حرفه
۴. پایان دادن به حاکمیت وزارت کشور در خصوص اعطای مجوز تأسیس به تشکل‌های حرفه‌ای و اعطای این مهم به مرجعی آگاه و مطلع همانند کشورهای صنعتی دنیا
۵. عدم اعطای عضویت در جامعه حسابداران رسمی به مدیران دولتی و ذی‌حسابی‌ها
۶. نهادی غیردولتی، به‌دوراز حاشیه، تدوین‌کننده استانداردهای حسابداری همسو با استانداردهای جهانی یا استانداردهای خاص منطقه خودمان باشد، این وظیفه در حال حاضر بر عهده نهادی است که مستقل نیست و مستقیماً زیر نظر دولت انجام‌وظیفه می‌نماید
۷. اصلاح ماده ۲۷۲ قانون مالیات‌های مستقیم، در دنیا، تشخیص مالیات را به اشخاص مستقل واگذار نمی‌نمایند
۸. بالا بردن مادی و معنوی هزینه / تخلفات و یا خطای حرفه‌ای
۹. استخدام کارکنان مالی بنگاه‌ها از اعضای انجمن‌های حرفه‌ای
۱۰. فراهم آوردن بستر لازم بمنظورتنوع‌بخشی به خدمات حرفه‌ای
۱۱. تصویب قانونی مبنی بر ضروری بودن گواهینامه‌های حرفه‌ای (علاوه بر مدرک دانشگاهی) برای ورود به بازار کار
۱۲. فراهم آوردن زمینه حساب‌خواهی و حساب‌دهی مناسب توسط دولت و مجلس از طریق اصلاح قوانین موجود و یا تصویب قوانین جدید
۱۳. ایجاد نهاد نظارتی از طرف دولت جهت نظارت مستقل و جامعه بر حرفه
۱۴. تقویت زنجیره تولید گزارش حسابرسی

نتیجه‌گیری

این پژوهش در پی آن بود که چالش‌هایی پیش روی تشکل‌های حرفه‌ای حسابداری که مانع از دستیابی به اهداف و همچنین توسعه فعالیت آن‌ها شده‌اند، شناسایی و دیدگاه خبرگان در خصوص راهکارهای لازم برای برون‌رفت از وضعیت موجود ارائه شود. بر این اساس، در پژوهش حاضر تعداد چهارده نفر از صاحب‌نظران و خبرگان حرفه حسابداری مورد مصاحبه قرار گرفته و با تحلیل داده‌های حاصل از مصاحبه‌ها، چالش‌های موضوع پژوهش شناسایی و راهکارهای پیشنهادی خبرگان ارائه شده است. یافته‌های پژوهش منجر به شناسایی شانزده تم فرعی گردید که با دسته‌بندی تم‌ها در گروه‌های مشابه، نتایج پژوهش در قالب پنج تم اصلی (چهار تم چالش‌ها و یک تم ارائه راهکار) دسته‌بندی شده‌اند. تم‌های اصلی چالش‌های توسعه فعالیت تشکل‌ها شامل "کم‌توجهی به حرفه حسابداری"، "کم‌رنگ شدن اخلاق حرفه‌ای"، "سایه سنگین دولت بر سر تشکل‌های حرفه‌ای" و "افول تدریجی تشکل‌های حرفه‌ای" می‌باشند. صاحب‌نظران و خبرگان برای برون‌رفت از وضعیت موجود راهکارهایی پیشنهاد داده‌اند که

توصیه شده اعضای تشکلها و حاکمیت نسبت به اجرایی نمودن آن اقدام نمایند. تحلیل داده ها نشان داد که این چالشها از نظر رتبه بندی، بترتیب در رتبه اول، سوم، چهارم و دوم قرار دارند.

پیشنهادها برای پژوهش های آتی

۱. از بین تشکل های حرفه حسابداری فقط جامعه حسابداران رسمی بنا به الزام قانونی تاسیس شده و عضویت در آن اعتباری برای عضو به همراه دارد، پیشنهاد می گردد پژوهش دیگری صرفاً در خصوص چالش های توسعه فعالیت جامعه حسابداران رسمی انجام شود.

فهرست منابع

۱. بخت آزمای بناب، محمد؛ منظر خراسان، حجت (۱۳۹۶). "بررسی روش تحلیل مضمون در تحقیقات با رویکرد کیفی". سومین کنفرانس بین المللی مدیریت و مهندسی صنایع، تهران.
۲. بشارتی، محمدعلی (۱۳۸۹). "حسابداران رسمی در برابر چالش های درونی و بیرونی". فصلنامه حسابدار رسمی، ۱۲(۸)، ۶۰-۶۳.
۳. درباری، غلامرضا (۱۳۷۷). "نقش حسابداری در توسعه اقتصادی". ماهنامه تدبیر، ۱۰(۸۱)، ۴۳-۴۱.
۴. سپاسی، سحر؛ بیات، مرتضی؛ میراشرفی، زهرا (۱۳۹۷). "پارادایم های فکری حسابداری". مطالعات حسابداری و حسابرسی، انجمن حسابداری ایران، ۲۸، ۴۷-۶۰.
۵. غلامزاده، مهدی (۱۳۸۷). "چالش های حرفه حسابرسی در ایران". ماهنامه اقتصادی بورس، ۷۲، ۴۱-۵۱.
۶. فخاری، حسین؛ امیری، اسماعیل (۱۳۹۹). "علل و پیامدهای خرید اظهار نظر حسابرسی". مطالعات حسابداری و حسابرسی، انجمن حسابداری ایران، ۳۶، ۲۶-۵.
۷. ملک آرای، نظام الدین (۱۳۸۳). "مروری بر تاریخچه حسابداری و حسابرسی در ایران". ماهنامه حسابدار، ۱۶۳، ۳-۷.
۸. وادی زاده، کاظم (۱۳۹۰). "چالش های حسابرسی در ایران". روزنامه دنیای اقتصاد، ۲۴۶۰، ۲۵-۳۴.
9. Aizsila, I., & Ikaunieks, R. (2014). "Changes and challenges of facing the audit profession in Latvia". *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 156, 627-632.
10. Anderson, M., & Walker, S. (2009). "All sorts and conditions of men: the social origins of the founders of the ICAEW". *The British Accounting Review*, 41(1), 31-45.
11. Braun, V., & Clarke, V. (2006). "Using thematic analysis in psychology". *Qualitative research in psychology*, 3(2), 77-101.
12. Dauda, I. A., Ombugadu, B. A., & Aku, S. U. (2015). "Threats and challenges to accounting profession: a draw back to the development of accounting practices in Nigeria". *International Journal of Academic Research in Accounting, Finance and Management Sciences*, 5(4), 96-104.
13. Dyball, M. C., Poullaos, C., & Chua, W. F. (2007). "Accounting and empire: Professionalization-as-resistance: The case of Philippines". *Critical Perspectives on Accounting*, 18(4), 415-449.
14. Emery, M., Hooks, J., & Stewart, R. (2002). "Born at the wrong time? An oral history of women professional accountants in New Zealand". *Accounting History*, 7(2), 7-34.

15. Evans, E., Burritt, R., & Guthrie, J. (2012). "Emerging Pathways for the Next Generation of Accountants". **Sydney: Institute of chartered Accountants in Australia.**
16. Ghattas, P., Soobaroyen, B. T., Marnet, O. (2020). "Charting the development of the Egyptian accounting profession (1946–2016): An analysis of the State-Profession dynamics". **Critical Perspectives on Accounting**, 27(13), 13-15.
17. Gillis, P. (2014). "Challenges facing the accounting profession in China". **The Accounting Profession's Engagement with Asia, Chartered Accountants Australia, New Zealand, Sydney**, 75-85.
18. Hines, R. D. (1988). "Financial Accounting: In Communicating Reality, We Construct Reality". **Accounting, Organizations and Society**, 13(3), 251-261.
19. McKeen, C. A., & Richardson, A. J. (1998). "Education, employment and certification: an oral history of the entry of women into the Canadian accounting profession". **Business and Economic History**, 27(2), 500-521.
20. Mihret, D. G., & Bobe, B. J. (2014). "Multiple informal imperial connections and the transfer of accountancy to Ethiopia (1905 to 2011)". **Accounting History**, 19(3), 309-331.
21. Miranti, P. J. (1988). "Professionalism and Nativism: The Competition of Securing Public Accountancy Legislation in New York during the 1890s". **Social Science Quarterly**, 69(2), 361.
22. Poullaos, C. (2009). "Professionalization". In Edwards, J. R., & Walker, S. P. (Eds.). **The Routledge companion to accounting history**. Routledge, 247-73.
23. Richardson, A. J. (1989). "Professionalization and intra professional competition in the Canadian accounting profession". **Work and Occupations**, 14(4), 591-615.
24. Richardson, A. J., & MacDonald, L. D. (2002). "Linking international business theory to accounting history: implications of the international evolution of the state and the firm for accounting history research". **Accounting and Business Research**, 32(2), 67-77.
25. Romanus, O. O., & Arowoshegbe, A. (2014). "The challenges of accounting education: The Nigerian experience". **Accounting and Finance Research**, 3(2), 129-137.
26. Tomlinson, J. W. (2013). "The joint venture process in international business: India and Pakistan". MIT Press.
27. Wyatt, A. R. (2004). "Accounting Professionalism: They Just Don't Get It". **Accounting Horizons**, 18(1), 45 – 53.
28. Zainuddin, Z. N., & Sulaiman, S. (2016). "Challenges faced by management accountants in the 21st century". **Procedia Economics and Finance**, 15 (37), 466-470.

Identifying the Challenges of Developing the Activities of Professional Accounting Organizations and Providing Solutions to Get Out of the Current Situation

Kaveh Mehrani(PhD)

Associate Prof, Accounting Department .Faculty of Management, Tehran University, Tehran, Iran

Hamidreza Salehi(PhD)¹©

Ph.D of Accounting, Aras International Campus, University of Tehran, Iran.

(Received: March 14, 2021; Accepted: July 26, 2021)

Objective: The aim of this study was to identify the challenges of developing the activities of accounting professional organizations in Iran from the perspectives of experts and professionals.

Methods: : This study used qualitative research and an approach based-on theme analysis, to this end, using semi-structured interview, 14 experts and professionals from the accounting profession were asked to elaborate upon the challenges of developing the activities of professional accounting organizations.

Results: the results of data analysis led to five main themes (lack of attention to accounting profession, the fading of professional ethics, the heavy shadow of government over professional organizations, the gradual decline of professional organizations) and must-have solution to exit the present situation emerged from 16 subordinate themes.

Conclusion: The results of this study show that accounting profession and its services are not properly introduced to the society, professional ethics are not generally observed, there is no place for demanding accountability and holding accountable for, instead of supervision, government interferes in organization affairs, the existence of Accounting profession is not such tangible, the profession and Governance each should strive for the promotion of the accounting profession.

Keywords: Professional Organizations, Professional Ethics, Qualitative Research, Theme Analysis.

---

¹ h.r.salehi@ut.ac.ir © (Corresponding Author)